

Minnet om Elen og Anne ved Saga, de to første kvinnene av slekta som levde og døde der

Elen Sofie Andersdatter, født 20-3-1871, av foreldre Anders Hansen, f. 5-7-1829, fra Sørfold, og mor Gjertrud Simonsdatter, f. ca.1833. Hennes far kom fra Sogn, og hette Simon Johannessen.

Elen var gift med Jakob Andreas Gabrielsen, f. 9-5-1862, og vi vet at de bodde i Bergen de første årene av ekteskapet. Jakob var møbelsnekker og hadde svennebrev, men vi vet ikke annet fra deres tid i Bergen enn at de fikk en datter som ble døpt Astrid, og hun døde 2 år gammel, og vi har et foto av henne.

Etter at Elen og Jakob mistet Astrid, flyttet dem til Trondheim, og der hadde Jakob eget verksted og 13 svenner, er det fortalt (Jakob var kausjonist for en mann der, og Jakob sto først på listen, så da mannen ikke betalte sine avdrag, var det Jakob som måtte erstatte dette).

Men her i Trondheim blir de første 4 barna født. 1. Artur Osvald 23-5-1893, 2. Ingeborg Johanna 23-6-1895, 3. Wally Elida 18-11-1896, 4. Arne Georg 14-5-1899.

En stund etter at Arne er født, er det at Jakob må legge ut for dette kausjonistansvaret, det vil si det samme som at familien er nærmest ruinert, og da er det dem flytter nordover til Bjørsvik, til Jakobs foreldre, Gabriel Pedersen f. 13-2-1833 og Johanna Pedersdatter f. 7-6-1834.

Elen var meget dyktig i håndarbeid, det var særlig veving og hekling, det samme med søm også. For de foto vi har av de 3 eldste barna er meget vakre og Elen har vevd tøyet til kjolene til Ingeborg og Wally, det samme med kragene som hun heklet til kjolene.

Jakob kjøpte da sagbruket ved Saga og der ble Georg Johan født 22-4-1903. Det var Jakob som alene tok imot dette barnet og navlet det.

Mens familien bodde i Bjørsvik fikk Elen et havregrynshall i halsen, som hun ikke klarte å få løst, så er det blitt fortalt oss. Og dette satte det seg vondt i, men det er også snakk om at hun led av tuberkulose.

Så kan vi tenke oss tilstanden der ved Saga, 5 små barn og mor alvorlig syk, og helt sengeliggende de siste 2 årene av sitt liv.

I den tiden var det ikke noe som hette sykekasse, så lege måtte dem betale selv av egen lomme, så de pene møblene og tingene dem hadde i sitt hjem ble solgt etterhvert, for å få penger til lege. Det pene håndarbeidet til Elen ble byttet bort med klær til barna.

Enda et barn ble født, en pike 27-4-1905, og hun ble døpt Elen, sikkert hjemmedøpt. Tre dager etter lille Elens fødsel dør mor Elen 30-4-1905, fra sine 6 barn, den eldste Artur 12 år, Ingeborg 10 år, Wally 9 år, Arne 6 år, Georg 2 år og så spebarnet Elen. Lille Elen tar Jakobs søster Petra i Bjørsvik til seg, men lille Elen dør bare to uker gammel 10-5.

Det undres oss at alle 5 barna er friske og vokser opp og får en bra høy levealder. Så om det var tuberkulose Elen hadde og døde av, er vi ikke så sikker på, men legen der sa nå det? Så kan vi tenke oss både de hygieniske forholdene der og kostholdet? Mor syk og sengeliggende de 2 siste år av sitt liv, ingen naboer og langt fra folk, der ute i ødemarka og barna friske, helt ufattelig.

Folk kom da senere til å ville fostre opp barna, men Jakob sa at ingen skulle i fosterhjem, ingen skulle settes bort, barna skulle ha et hjem der ved Saga, hvordan det enn ble, og slik ble det.

Alle 5 barna var «hente» som vi sier, guttene gikk i lære hos sin far, med sagbruket og med snekring og bygningsarbeid. Jentene med søm og matlaging, men ingen mor som stelte for dem, eller som lærte dem opp. Wally hadde det vel best av barna, hun var delvis på Høydal i Steigen hos «Maria tante», som dem sa. «Maria tante» var søster til Jakob og gift med Martin Høydal, det var noen hjertegode mennesker og nok av mat der. De 4 barna som var ved Saga, hadde det nok tøffere.

I ca. 1910 får Jakob bestyrerinne. Det er Anne Johanne Larsdatter f. 11-5-1875 i Sørfold. Anne har en datter med seg, Lotte på 3-4 år, så der kom det et voksent og dyktig kvinnemenneske til Saga, hun fikk jammen nok å gjøre.

Filler og skrot brant hun opp, vasket, skuret og ryddet, så det ble rent og pent. Det eneste som var igjen av Elens pene håndarbeider var et yngestolteppe og det tok hun vare på i alle år, så det har vi sett, vi av neste generasjon. Så blir det pertentlig orden på alt, måltider på bestemte klokkeslett, for Anne hadde vært kokke i Sulithjelma, så hun kunne sitt fag, både med hus og fjøsstell. Nå var det godt å komme til Saga.

Hun var pen, Anne, en vakker kvinne og en nydelig sangstemme. Anne og Jakob giftet seg 15-9-1912 og de fikk 2 sønner. Evald f. 16-10-1912 og Johan Andreas f. 21-1-1915.

Anne sa at de to guttene var som to små engler, med lyse krøller begge to. Men sorgen kom igjen til Saga. 18-3-1918 dør Johan. Han gråt og holdt seg på magen, og Anne bar han hele natten på sine armer. Da morgene gryr, dør Johan i fanget hennes.

Så vokser da Evald og Lotte opp der ved Saga. Og som årene går, går også Anne der og steller for Jakob og Evald, måltider til faste tider, stå opp, leggetid, og fjøsstell likeså. Klærne til mannfolkene stelt og holdt i orden, det enkle hjemmet holdt i pertentlig orden. Anne var ingen steder nesten, unntatt med kirken om søndagene når dem fra Lommeren kom på båt forbi.

I Sørfold, hvor hun kom fra, var hun så og si aldri på besøk. En bror av henne spurte hvorfor hun aldri var på besøk hos dem. Anne svarte at hun hadde ikke tid å reise på besøk, hvorpå broren svarer: Men når du skal dø, da må du ha tid! Dette tenkte Anne meget på og fortalte til meg.

Hun fortalte forskjellig fra den tid hun var ung, mye gripende og rystende, men det aller fineste var når hun sang, den vakre stemmen som gikk så høyt. Sangene var religiøse. Kjære broder og søster vi venter på deg. Salige visshet. Kom nå til kirken, og mange flere. Jeg lærte dem av henne.

Jeg var ved Sagen hele sommeren til i september 1942, det var krig da. Anne og jeg pratet og sang og arbeidet med det daglige. Jeg lærte Anne å kjenne som den dyktige, pertentlige og interessante person hun var.

Så var det kvinneforeningen i Alvenes, og jeg fikk overtalt henne til å dra dit, for jeg skulle stelle heime for bestefar Jakob og Evald, så dem skulle ikke lide noen nød. Evald rodde henne til Alvenes, og Anne var så fornøyd og kom så glad og opplivet tilbake om kvelden, Det var ikke ofte hun deltok i foreningslivet.

Utpå høsten, 16. oktober, får vi beskjed om at Anne var død, etter en ukes sykeleie, 67 år.

Så var da Evald og Jakob alene uten kvinnehjelp i huset. Men alt av klær, strømper og lester var godt stelt. Det samme med arbeidstøy, garn var spunnet. Sengetøy vasket og rent. Slik forlot Anne sine kjære og sitt hjem. Alt i perfekt orden.

Ja, det var minnet om de to første kvinnene ved Saga av slekta, og det var gode gener i de to, som senere generasjoner har fått sin arv av.

Dette er fortalt og nedskrevet av Jakobs barnebarn

Jorunn Grønhaug.

For å beskrive hvor vanskelig alt var med lege, skal jeg skrive litt om Annes siste dager. Dette er fortalt av Annes datter Lotte.

Vannet stoppet på Anne plutselig, og en gang var legen fra Nordfold og tappet vannet på henne. Siden lå hun der og pintes til døden befridde henne, cirka en uke. Lotte og Jenny satt hos henne og dem sang disse sangene hun var så glad i, hun sang med, men den siste tiden var det bare leppene som beveget seg med sangen, stemmen var da borte.

Denne historien som jeg nå skal skrive om, er fortalt av min bestemor Ingeborg.

I den tiden Ingeborg og Arne var barn, var det bjørn i Belkjosen og ikke trygt ved Saga heller. Dem måtte slå gress i utmarka for å få nok for til dyra. Når dem overnattet i Belkjosen, så ble robåten kvelvet, slik at Jakob og barna kunne ligge der. Børsa var ladd i fall dem ble overrasket av bjørnen.

Mor Ingeborg fortalte også om en gang hun var alene hjemme med sine småsøsken og bjørnen var utafor huset, hun beskrev en forferdelig redsel.

Likeså fortalte mor Ingeborg om sin mor Elen, det meste gikk ut på hennes håndarbeid, og at det i en kirke i Trondheim skal henge et vevd teppe som Elen hadde laget.

Inger